

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ Ι
Α΄ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ
Θέμα: Χώρος και μορφή

3^ο τμήμα
Υπ.Καθηγητής
Τάκης Κοζόκος – γλύπτη

email takiskozokos@gmail.com

web www.takiskozokos.gr

Το blog του μαθήματος υπάρχει στην διεύθυνση:

www.blogeikastika.gr



3^η Σημειώσεις Μαθήματος 2020-21

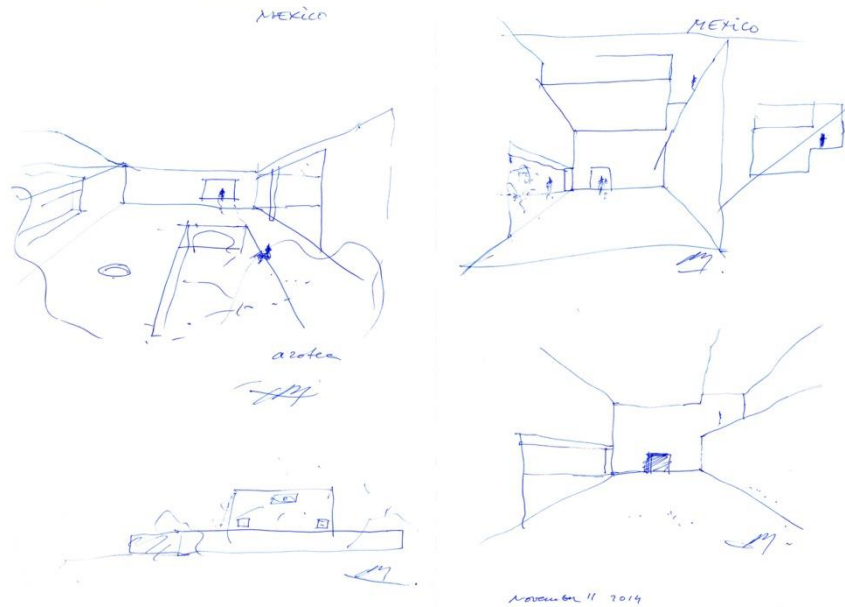
Το μάθημα είναι κατά βάση εργαστηριακό.

Οι σημειώσεις δίνονται για την ενθάρρυνση σας για περισσότερη έρευνα.

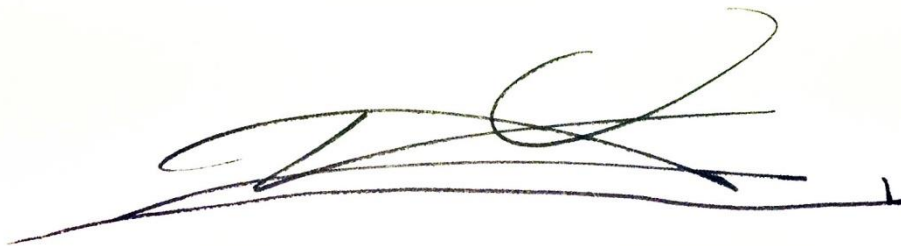
Architecture

<https://vimeo.com/180428777>

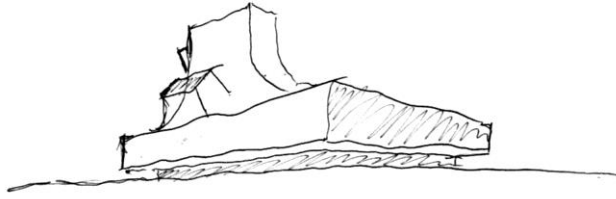
Για το Σκίτσο και την Γραμμή.....



Το σκίτσο, όπως ο λόγος και η κίνηση, είναι και αυτό ένα μέσο επικοινωνίας μια γλώσσα ουσιαστικά, η οποία μας παρέχει την δυνατότητα της καταγραφής και συγχρόνως παρουσίασης των οπτικών μας εμπειριών, είτε αυτές αποτελούν αναπαράσταση υπάρχοντων οπτικών καταστάσεων/ερεθισμάτων, είτε πρόκειται για κάτι νοητό.



Όπως κάθε γλώσσα, έτσι και το σχέδιο είναι φυσική εξέλιξη του ανθρώπου και είναι αναπόφευκτο λοιπόν να κατέχει πρωταρχική θέση στις τέχνες γενικά, και ειδικότερα στην αρχιτεκτονική.



Ο άνθρωπος πάντα ένιωθε την ανάγκη να αναπαραστήσει και να ερμηνεύσει αυτά που τον περιέβαλαν, βρίσκοντας το σχέδιο ως το ποιό ενδιαφέρον μέσο για να ικανοποιήσει αυτή την επιθυμία.



Picasso

<https://www.youtube.com/watch?v=ExCQZ940Rbw>

Για να δούμε τα πρώτα σχέδια πρέπει να πάμε πίσω στην ανώτερη παλαιολιθική εποχή, δηλαδή πριν περίπου 35.000 χρόνια, όταν ο Homo sapiens αναπαριστούσε στις επιφάνειες των σπηλαίων ή στα δέρματα των πανωφοριών του, τα ζώα που κυνηγούσε (βλ. σπήλαιο της Αλταμίρα, Ισπανία).



Cave of Forgotten Dreams Official Trailer #1 - (2010) HD

<https://www.youtube.com/watch?v=qfJfRx2IAYo>

The Cave of Forgotten Dreams (2010) " by Werner Herzog

με Ελληνικούς υπότιτλους

http://voody.online/load/istorik/12643-cave_of_forgotten_dreams_2010.html

Στη συνέχεια έρχεται η διακόσμηση των πυραμίδων από τους αιγύπτιους και περί τον 6ο π.Χ. αιώνα βρίσκουμε στους Έλληνες την μέγιστη εκπροσώπηση της ισορροπίας στο σχέδιο. Ακολουθούν οι Ρωμαίοι 500 χρόνια αργότερα και πολλά χρόνια μετά η ανακάλυψη του χαρτιού από τους κινέζους (105μ.Χ).



Sketch of Senenmut- 1479 –1458 B.C.

Θρησκείες όπως ο ιουδαϊσμός και ο ισλαμισμός, απαγόρευαν τις γλυπτικές αναπαραστάσεις ως προσπάθεια του ανθρώπου να συναγωνιστεί το θεό ως δημιουργό. Το 15^ο αιώνα μ. Χ είναι η μεγάλη εποχή της αναγέννησης κατά την οποία γίνεται η στροφή της ζωγραφικής προς τον άνθρωπο και του εξανθρωπισμού θεού και αγίων.



Αχιλλέας και Πάτροκλος - 500 πχ

Σε κάθε ιστορική περίοδο οι σχεδιαστικές μέθοδοι που επικράτησαν χαρακτηρίζαν το πνεύμα της εποχής τους.



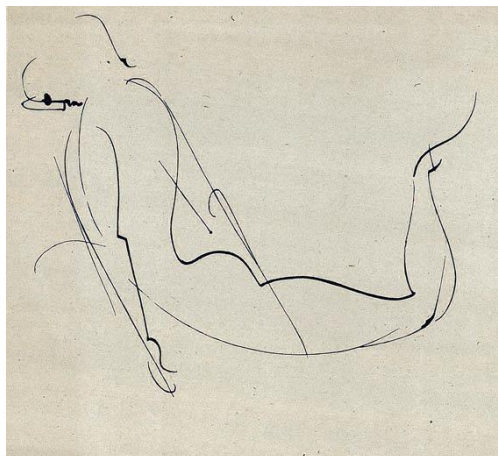
‘The Creation of Man’- Michelangelo – 1511 μχ

Τον περασμένο αιώνα, στην ρομαντική περίοδο, ο αρχιτέκτονας συνέθετε με τη βοήθεια σχεδίων που έμοιαζαν περισσότερο με ζωγραφικούς πίνακες παρά με κατασκευαστικά σχέδια.



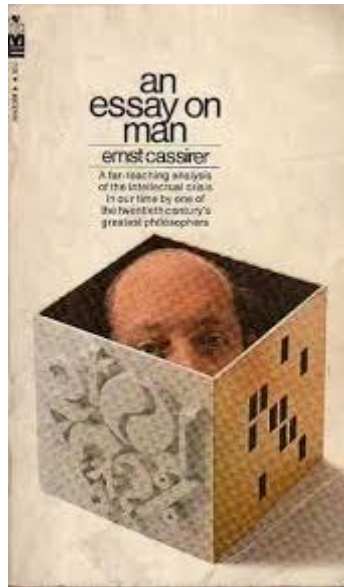
Εδώ η ιδέα μετασχηματισμού του Ιερού Βράχου από τον Γερμανό αρχιτέκτονα Κ. Φρ. Σίνκελ το 1834 σε παλάτι του πρώτου βασιλιά της χώρας, του Όθωνα, πάνω στην ίδια την Ακρόπολη.

Στα κύρια κινήματα του 20^{ου} αιώνα, όπως ο κονστρουκτιβισμός, σε σχολές όπως το Bauhaus και τελικά το μοντέρνο κίνημα, το νατουραλιστικό στοιχείο υποχώρησε.

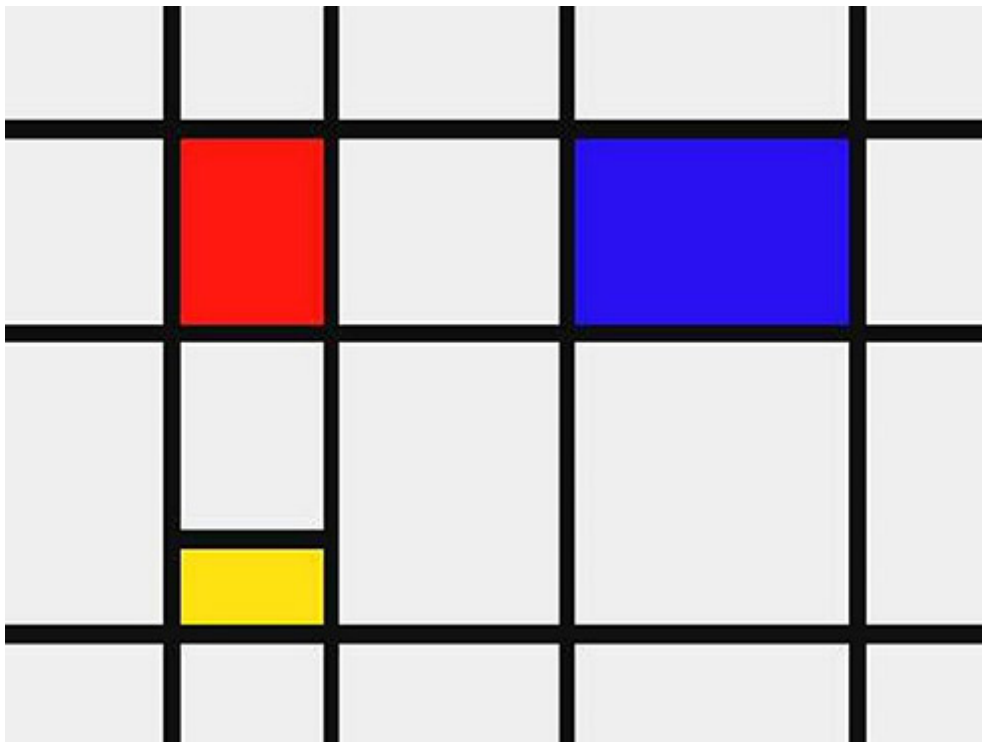


Oskar Schlemmer – 1930

‘Η γραμμή δε μιμείται πια το ορατό “ερμηνεύει το ορατό» είναι το προσχέδιο της δημιουργίας των πραγμάτων’ Maurice Merleau-Ponty (1964).

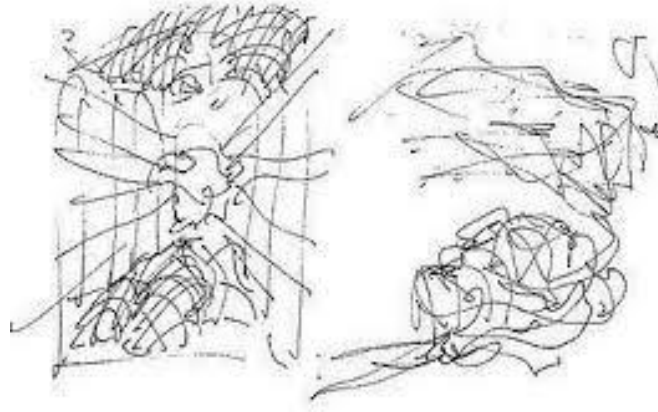


Στο Δοκίμιο για τον Άνθρωπο (Νέα Υόρκη, 1944), ο E Cassirer υποστηρίζει ότι τα μεγάλα συμβολικά συστήματα (η γλώσσα, η επιστήμη, η τέχνη), δεν διαπλάθονται με βάση την πραγματικότητα, αλλά τη διαπλάθουν, και πίσω από αυτά δεν θα ανακαλύψουμε ποτέ κάποια αμιγή αλήθεια, αλλά την ανθρώπινη δημιουργική δύναμη. Κατά συνέπεια, η εξερεύνηση της πραγματικότητας συμφύεται με τη δημιουργία, αφού η πραγματικότητα υπάρχει για μας, όπως τη διαμορφώνουν οι συμβολικές μορφές..



Σύνθεση 10, Piet Mondrian 1930

Το σκίτσο, όπως ο λόγος και η κίνηση, είναι και αυτό ένα μέσο επικοινωνίας μια γλώσσα ουσιαστικά, η οποία μας παρέχει την δυνατότητα της καταγραφής και συγχρόνως παρουσίαισης των οπτικών μας εμπειριών-είτε αυτές αποτελούν αναπαράσταση υπαρχόντων οπτικών καταστάσεων/ερεθισμάτων, είτε πρόκειται για κάτι νοητό.



Όπως κάθε γλώσσα, έτσι και το σχέδιο είναι φυσική εξέλιξη του ανθρώπου και είναι αναπόφευκτο λοιπόν να κατέχει πρωταρχική θέση στις τέχνες γενικά, και ειδικότερα στην αρχιτεκτονική.

Αναμφίβολα, η σύγχρονη τεχνολογική πρόοδος διευκόλυνε σε πολύ μεγάλο βαθμό τη ζωή των ανθρώπων. Από τη στιγμή της δημιουργίας του ο άνθρωπος μέχρι και σήμερα εφευρίσκει τρόπους και νέες μεθόδους ώστε να αυξήσει την ποιότητα ζωής του και γενικότερα να την διευκολύνει. Αυτό φυσικά δεν θα άφηνε ανεπηρέαστη την αρχιτεκτονική όσον αφορά την υλοποίηση ενός έργου μα και την διαδικασία του σχεδιασμού.

Πολλά τα παραδείγματα εντυπωσιακών κτιριακών κατασκευών των οποίων η σχεδίαση απαιτεί ακριβή σχεδιασμό και ταχέα επεξεργασία πολύπλοκων υπολογισμών. Θα λέγαμε πράγματι πως πρόκειται για μια μεγάλη αλλαγή στη διαδικασία του σχεδιασμού, επικράτηση του ηλεκτρονικού υπολογιστή και κυριαρχία της <<λαμπερής εικόνας>>.

Παρόλα αυτά, βλέπουμε ότι στα πρώιμα στάδια του σχεδιασμού και κυρίως στην αρχή, στη γέννηση μια ιδέας, η χρήση του ελεύθερου αρχιτεκτονικού σκίτσου είναι αναντικατάστατη.

Η λέξη σχέδιο είναι ένας γενικός όρος ενώ το σκίτσο εστιάζει σε μια συγκεκριμένη τεχνική. Το σκίτσο ορίζεται ως μια σύντομη περιγραφή η περίληψη η οποία παρουσιάζει πραγματικά γεγονότα η σημεία, χωρίς να υπεισέρχεται σε λεπτομέρειες. Τα σκίτσα δείχνουν τα πρώιμα χαρακτηριστικά από κάτι η θεωρούνται ως προκαταρκτικά η προετοιμασία για περαιτέρω ανάπτυξη.



ArchDaily Experience: Catedral de Brasília / Oscar Niemeyer

https://www.youtube.com/watch?v=Z8sg1golu9c&ab_channel=byMonaco

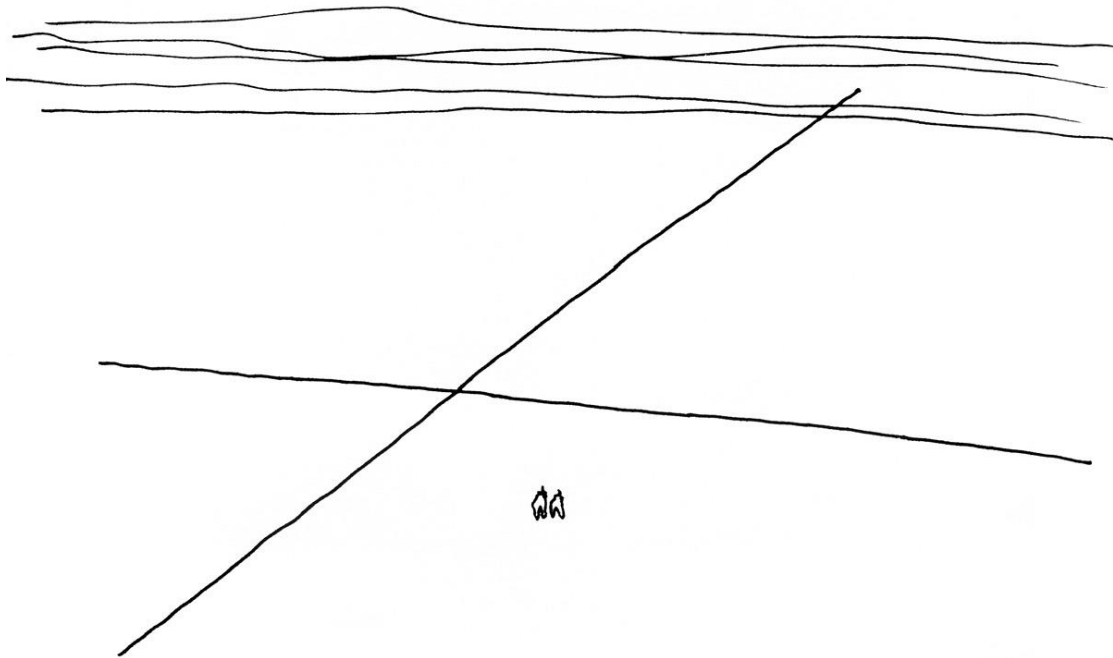
<https://www.youtube.com/watch?v=tAZ4pYopKmM>

Το 1681, ο Baldinucci έγραψε στο Vocabulario Toscano dell 'Arte del Disegno: Σκίτσο/σκίτσα: είναι το πως οι ζωγράφοι αποκαλούν αυτές τις εξαιρετικά ελαφριές πινελιές η μολυβιές τα οποία χρησιμοποιούν για να περιγράψουν τις ιδέες τους, χωρίς να τα επεξεργάζονται με μεγαλύτερη λεπτομέρεια. Αυτό αποκαλούν σκισάρισμα.

Elements of Art: Line

<https://www.youtube.com/watch?v=BDePyEFT1gQ>

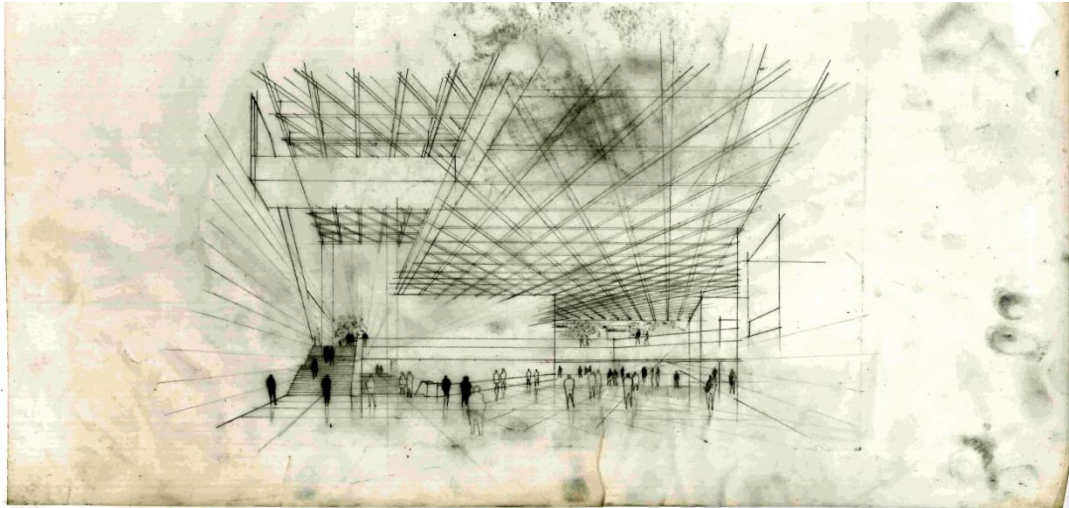
Ιστορικά η διαδικασία της σχεδίασης σε χαρτί περιλαμβάνει τη γραμμή.



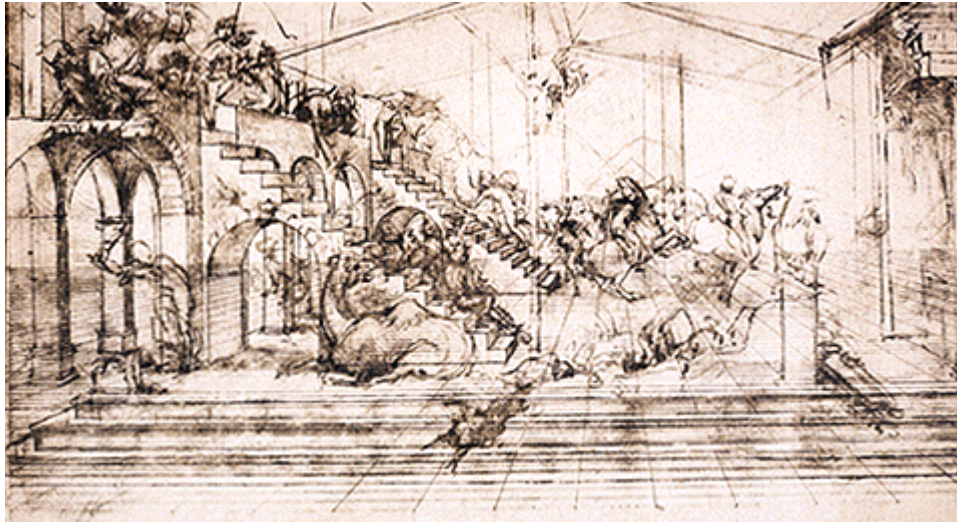
Στο πιο βασικό της επίπεδο, η δημιουργία μιας γραμμής συνίσταται από την δημιουργία σημαδιών με κάποιο αιχμηρό αντικείμενο, υποκινούμενο /ωθούμενο από κάποια κίνηση ή δύναμη. Σε αντίδραση, τα μάτια ακολουθούν την γραμμή και με αυτή την δράση η προοπτική της γραμμής στο να δημιουργήσει κίνηση είναι βασική. Μια γραμμή, ή σημάδι, που δημιουργήθηκε με τη δράση των χεριών, καταδεικνύει την ικανότητά του να προκαλεί αντανακλαστική δράση, δεδομένου ότι προσελκύει το ανθρώπινο μάτι να ακολουθήσει. Αυτή η κατάσταση δημιουργεί συνειρμικές σκέψεις, καθώς η γραμμή προτείνει νέες μορφές (Lauer, 1979). Μεγάλο μέρος της «κίνησης» ενός σκίτσου προέρχεται από τη φυσική ενέργεια του χεριού. Με αυτόν τον τρόπο, το εργαλείο γίνεται προέκταση του σώματος και αντανακλά το ανθρώπινο σώμα.

Ο James Gibson, ο ψυχολόγος και φιλόσοφος, γράφει σχετικά με την ανθρώπινη επαφή με ένα σχέδιο και προτείνει ότι η παραγωγή σημαδιών είναι οπτική και βιωματική διαδικασία.

Οι αρχιτέκτονες σε άλλες περιόδους, έβρισκαν διαφορετικούς τρόπους αναπαράστασης. Οι αρχαίοι έλληνες αρχιτέκτονες σχεδίαζαν χρησιμοποιώντας λέξεις και την έννοια του παραδείγματος, και, κατά συνέπεια, τα σκίτσα δεν αναφέρονται. Μεσαιωνικοί οικοδόμοι χρησιμοποιούσαν πρότυπα και μοντέλα σε πλήρη κλίμακα τα οποία στηριζόταν ως επί το πλείστον στα σχέδια. Στην Αναγέννηση οι αρχιτέκτονες χρησιμοποίησαν προοπτικά σχέδια, παράλληλα με τα άλλα σχέδια.

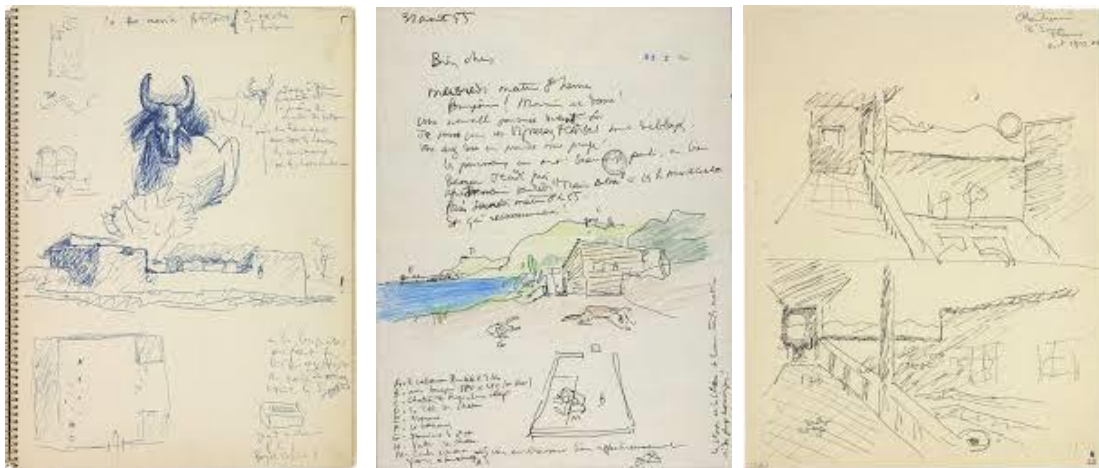


Η προοπτική είναι μια συμβατική μέθοδος που επιχειρεί να κωδικοποιήσει τη συμπεριφορά του ανθρωπίνου ματιού, παίρνοντας σαν αφετηρία την κοινή για όλους μηχανική λειτουργία του. Ωστόσο, σαν σύστημα κανόνων, αγνοεί καταρχήν τόσο την ευελιξία της διαδικασίας της αντίληψης και τους παράγοντες που τη διέπουν, όσο και τις ιδιοτυπίες της κάθε περίπτωσης. Παρέχει όμως μια μεγάλη ποσότητα χρήσιμης και σταθερής πληροφορίας που σχετίζεται με τον τρόπο λειτουργίας της όρασης μας και συγχρόνως προτείνει μια εύχρηστη διαδικασία για την καταγραφή αυτής της πληροφορίας. Έτσι όταν επιχειρούμε μια αντικειμενική καταγραφή σχέσεων στον πραγματικό χώρο ή και όταν επιχειρούμε να δώσουμε την όψη του πραγματικού σ έναν πλασματικό χώρο, η γνώση της προοπτικής έχει αποδειχθεί εξαιρετικά χρήσιμη, αν όχι απαραίτητη. Ακριβώς όπως η γνώση των κανόνων μιας γλώσσας που χωρίς να εγγυάται την παραγωγή καλλιτεχνικού έργου αποτελεί σχεδόν πάντα την εγγύηση για μια λογικά σωστή διατύπωση της οποιασδήποτε ιδέας. Ένα προοπτικό σχέδιο γίνεται ποιο γρήγορα κατανοητό γιατί, εάν είναι σωστά σχεδιασμένο, εξαλείφει την οπτική παραμόρφωση των παράλληλων γραμμών (αξονομετρικό) και γιατί, περισσότερο από κάθε άλλο τύπο σχεδίου, αντιπροσωπεύει την πραγματικότητα της μορφής σε τρεις διαστάσεις όπως φυσικά την αντιλαμβανόμαστε.

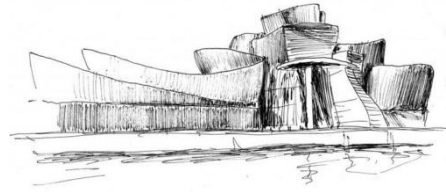
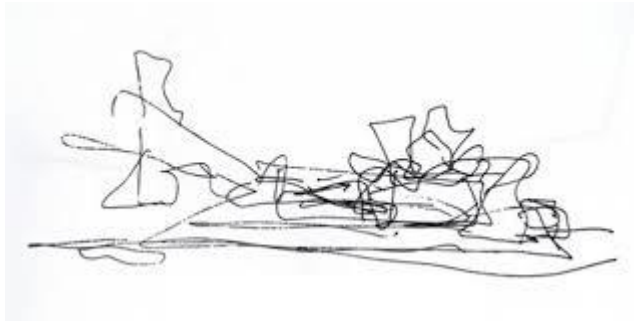


Πολλά σκίτσα από Alberti, τον Μιχαήλ Άγγελο και τον Λεονάρντο σώζονται και αντανakλούν το ενδιαφέρον τους για ορθογραφικές προβολές. Ομοίως, οι μαθητές του στην Ecole des Beaux Arts χρησιμοποιούν την κάτοψη, την όψη και την τομή. Κατά τη σύλληψη ενός έργου παράγουν ένα σχέδιο που ονομάζεται Esquisse (σκίτσο).

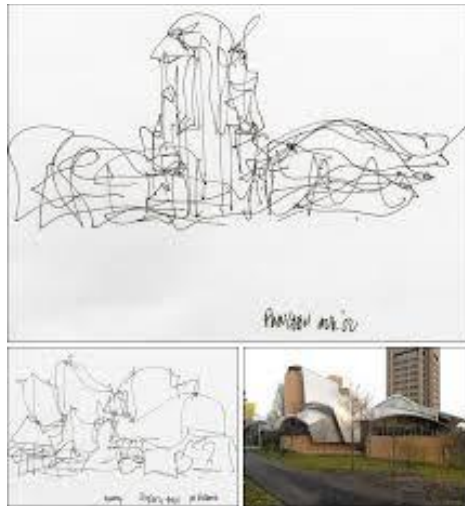
Οι σύγχρονοι αρχιτέκτονες είναι φανερό ότι χρησιμοποιούν σκίτσα σε μεγάλο βαθμό. Ο Le Corbusier, για παράδειγμα, σκίτσαρε σε πάρα πολλά τετράδια στα οποία συχνά έκανε αναπομπές (Le Corbusier, 1981).



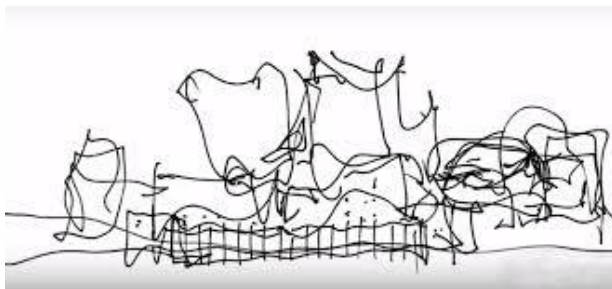
Τα σκίτσα μπορεί να είναι ανάλογα με πράξεις που δεν αφορούν σημάδια σε χαρτί. Για παράδειγμα, μια σύντομη παράσταση ενός κωμικού θεωρείται σκίτσο (σκέτς) <<sketch>>! Ακόμη, τα σκίτσα δείχνουν τα πρώιμα χαρακτηριστικά από κάτι ή θεωρούνται ως προκαταρκτικά ή προετοιμασία για περαιτέρω ανάπτυξη. Το πως τα σκίτσα δρουν ώστε να βοηθήσουν την σχεδιαστική σκέψη, καθορίζει την αξία τους.



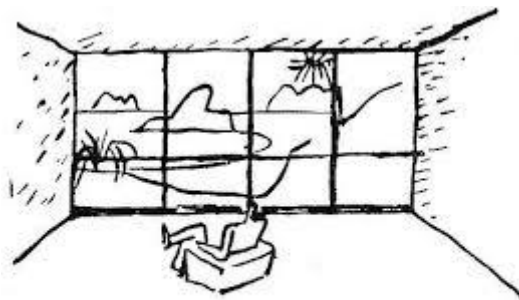
Τα σκίτσα, για έναν αρχιτέκτονα, μπορούν να επιτρέψουν την ανακάλυψη μιας κεντρικής ιδέας στην αρχή ενός έργου ωστόσο, μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε όλα τα στάδια της διαδικασίας του σχεδιασμού, ακόμη και ως καταγραφή της παρατήρησης καιρό αφότου έχει υλοποιηθεί το κτίριο. Σε πρώιμα στάδια, η φαντασία του αρχιτέκτονα είναι δεκτική σε πολλές πιθανότητες κανένα ενδεχόμενο δεν εξαιρείται (Casey, 1976).



Αυτές οι περιπτώσεις μπορεί να είναι κατακερματισμένες και ασαφείς, αλλά ενεργοποιούν μια διαδικασία σκέψης, καθώς αυτό το πρώτο σκίτσο πραγματοποιείται συχνά με μεγάλη ταχύτητα για να συλλάβει τις ραγδαίες αναλαμπές των νοητικών ερεθισμάτων.

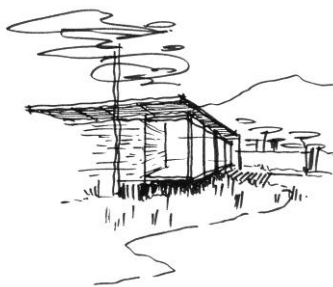


Ο Werner Oechslin νιώθει ότι το σκίτσο είναι το κατάλληλο μέσο για το σχεδιασμό: 'Το σκίτσο προορίζεται ιδανικά για να αιχμαλωτίσει τη ροηκότητα μιας ιδέας' (1982). Αν το σκίτσο είναι αυτό καθαυτό μια σύντομη σύνοψη, τότε μπορεί, στη ουσία, να αντικατοπτρίσει τις λακωνικές σκέψεις του εγκεφάλου.



Sketch by Le Corbusier

Τα σκίτσα των καλλιτεχνών και των αρχιτεκτόνων διατηρούν κάποιες ομοιότητες αλλά είναι σκοπίμως διαφορετικά. Παρουσιάζοντας τις ρεαλιστικές ποιότητες που μεταφέρουν ομοιότητες παρατήρησης, οι καλλιτέχνες χρησιμοποιούν τα σκίτσα ως καλλιτεχνική έκφραση, όπου λειτουργούν ως προκαταρτικά και δισδιάστατα ολοκληρωμένα σχέδια ή πίνακες ή αντιπροσωπεύουν μια ολοκληρωμένη ενότητα. Οι γλύπτες χρησιμοποιούν σκίτσα ως προσχέδια για τρισδιάστατα έργα. Αντίθετα, οι αρχιτέκτονες θεωρούν πολύ σπάνια το σκίτσο τελικό τους προϊόν. Προορίζονται πρωταρχικά για τον οραματισμό του μελλοντικού κτιρίου.



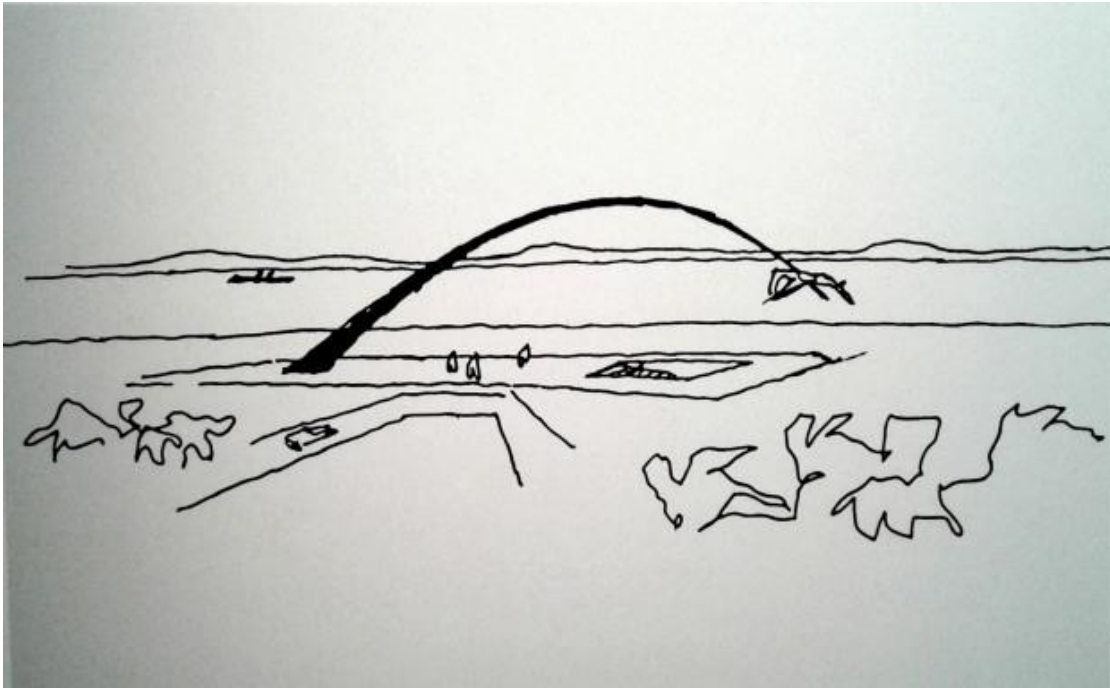
Οι εικόνες «προηγούνται του οικοδομείν»

Robin Evans (Blau and Kaufman, 1989).

**ΤΟ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟ ΣΚΙΤΣΟ ΣΑΝ ΜΕΣΟ ΕΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗΣ
ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ**

του Αλέξανδρου Παπαγεωργίου – Βενέτα

Σκίτσο συνθέσεως



Το ελεύθερο αρχιτεκτονικό σκίτσο είναι ο παραδοσιακός αλλά και πιο συνηθισμένος τρόπος για την παράσταση νέων αρχιτεκτονικών συνθέσεων ή προτάσεων οργανώσεως του χώρου. Είναι χαρακτηριστικό ότι παρ' όλη την μεγάλη ποικιλία των εικαστικών μέσων παραστάσεως (γραμμικό αρχιτεκτονικό σχέδιο, κατασκευή και φωτογράφιση προπλασμάτων, μηχανική σχεδίαση προοπτικών και αξονομετρικών σχεδίων με υπολογιστή συντεταγμένων), η δημιουργική σύλληψη του αρχιτεκτονικού εκφράζεται πηγαία, (σήμερα ακόμη όπως και στην αναγέννηση), με το ιδιόχειρο σκίτσο.

Σκίτσο τεκμηριώσεως.



Αντίθετα ο ελεύθερος αυτός σχεδιαστικός τρόπος έχει παραγκωνισθεί σχετικά σαν τρόπος τεκμηριώσεως του περιβάλλοντος μας (όπως είναι διαμορφωμένο), από την φωτογραφική και ζωγραφική απεικόνιση, ακόμη δε και από την φωτογραμμετρική αποτύπωση τα τελευταία χρόνια.

Και όμως το σκίτσο «τεκμηριώσεως» είναι και θα μείνει πάντα ένα εξαιρετικά κατάλληλο όργανο εργασίας για την εικαστική ευαισθησία και πρωτότυπη απεικόνιση εντυπώσεων και πληροφοριών, από το περιβάλλον μας και είναι ιδιαίτερα παρήγορο ότι οι πραγματικά προικισμένοι αρχιτέκτονες ασκούν και σήμερα την πλούσια σε παράδοση τεχνική αυτή.

Εικαστικά χαρακτηριστικά:

Ποια είναι όμως τα εικαστικά χαρακτηριστικά του σκίτσου τεκμηριώσεως;

Η γραμμικότητα.

Πρώτο του χαρακτηριστικό: Ο Γραμμικός χαρακτήρας.

Το σκίτσο είναι βασικά ένα ελεύθερο γραμμικό σχέδιο: Ιχνογράφημα ή σκιαγράφημα. Η θεμελιακή – και πιο απέριτη – μορφή του σκίτσου είναι το ιχνογράφημα, η υποδήλωση δηλαδή σχημάτων, όγκων και μορφών με την παράσταση μόνο των γραμμικών στοιχείων του χώρου, δηλαδή των ακμών των στερεών σωμάτων.

Το ιχνογράφημα εξελίσσεται σε σκιαγράφημα αν εμπλουτισθεί με νύξεις ή με πλήρη παρουσία των τονικών διαφορών των επιφανειών, που προκαλούνται από τις αυτοσκίες και τις ριγμένες σκίες στο χώρο.

Υπάρχουν βέβαια πέρα από τις καθαρές αυτές μορφές του ιχνογραφήματος και του σκιαγραφήματος και άλλες πιο αυθαίρετες ή «προσωπικές» τεχνικές με τις οποίες μπορούν να υποδηλωθούν διαφοροποιήσεις χρωμάτων (στο σχέδιο του Klenze, εικ. 1), ή υλικού (κατάστρωμα δρόμου στο σχέδιο του Αλεξίου, εικ. 2) με την παρουσία ενός τόνου.

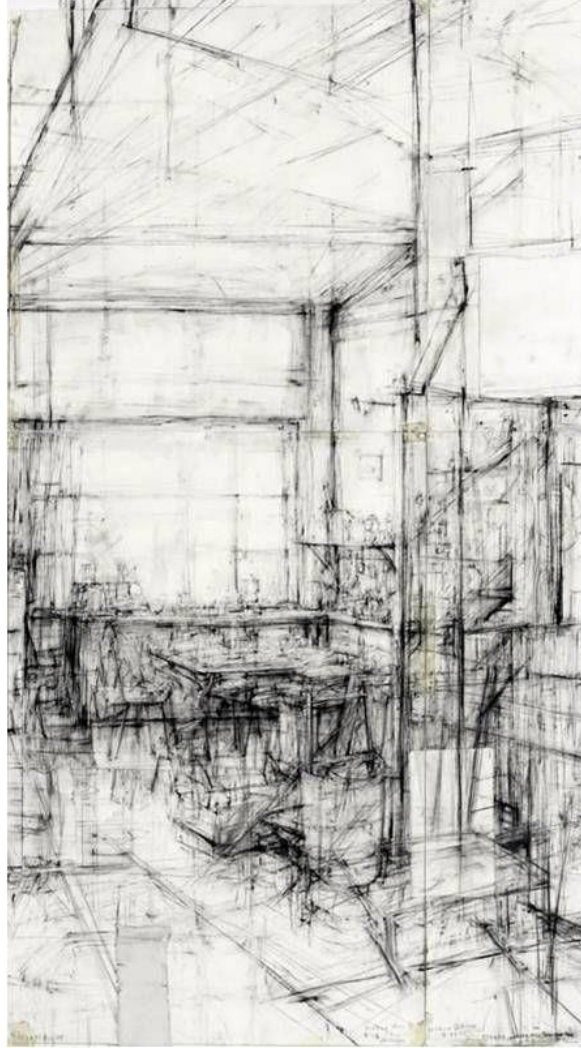


Η μονοχρωμία.

Δεύτερο χαρακτηριστικό: Η μονοχρωμία.

Αν ο γραμμικός χαρακτήρας προσδιορίζει την βασική δομή του αρχιτεκτονικού σκίτσου, η μονοχρωμία του δημιουργεί το ιδιαίτερο εικαστικό κλίμα του.

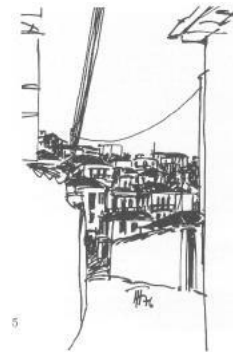
Το ελεύθερο αυτό γραμμικό σχέδιο «γράφεται» με ένα χρώμα, συνήθως μαύρο (αλλά και σέπια, μπλε, γαϊώδη ή και άλλα χρώματα) και με τις άπειρες διαβαθμίσεις εντάσεως που μπορεί να πάρουν οι γραμμές και οι διαγραμμίσεις ή «μουτζουρωμένες» επιφάνειες (διάφοροι τόνοι) υποδηλώνεται με μεγάλη ευαισθησία και λιτότητα μέσω σημαντικά στοιχεία του περιβάλλοντος (εκτός από τις μορφές) όπως υφή υλικών και απόσταση αντικειμένων, αλλά και νύξεις για το χρώμα δίνονται στο εικαστικά εξασκημένο μάτι, χωρίς τη χρήση πολυχρωμίας. Έτσι ενιαίες λευκές επιφάνειες στο μαυρόασπρο σκίτσο, θυμίζουν στο θεατή (με την έλλειψη τόνων ή γραμμών) μόνο το κυρίαρχο στοιχείο του χρώματος που απουσιάζει.



Η λιτότητα των μέσων

Μεγάλη γοητεία και δύναμη υποβολής ακτινοβολεί το αρχιτεκτονικό σκίτσο και για έναν άλλο λόγο: την μεγάλη λιτότητα και οικονομία των εκφραστικών του μέσων: Το υπόβαθρο σχεδιάσεως: Μια λεία συνήθως λευκή ή άλλη μονόχρωμη επιφάνεια. Το όργανο «γραφής»: γράφει, η χαράσσει την επιφάνεια. Στην «γραφή» ελάχιστο μονόχρωμο υλικό εναποτίθεται γραμμικά στην επιφάνεια. Στο «χάραγμα», (όπως π.χ. στις πλάκες των παλιών χαλκογραφιών που απεικονίζουν σύνολα πόλεων), η σκιά γεννιέται μέσα στις χαραξιάς παίζει τον ρόλο μιας άυλης γραμμής. Το όργανο γραφής: Η πέννα μελανιού (με τις μεγάλες δυνατότητες ευαίσθητης διαβαθμίσεως του πλάτους των γραμμών). Το μολύβι και το κάρβουνο (με την μεγάλη τονική κλίμακα που επιτρέπουν) και πιο πρόσφατα ο μαρκαδόρος (με την ιδιότυπη ταυτότητα των γραμμών του που προσφέρεται ιδιαίτερα καλά για την υποδήλωση της ογκομετρικής δομής και λιγότερο της ατμόσφαιρας του περιβάλλοντος).

Τις διάφορες αυτές δυνατότητες των τρόπων «γραφής» τις διακρίνει κανείς καθαρά συγκρίνοντας το σχεδιάσμα πέννας του Klenze με τα σκίτσα μολυβιού (ακρόπολις) και κάρβουνο (Πίζα) του Le Corbusier, (εικ. 3, 4) και τέλος με το σχέδιο μαρκαδόρου του Αλεξίου εικ. 5.

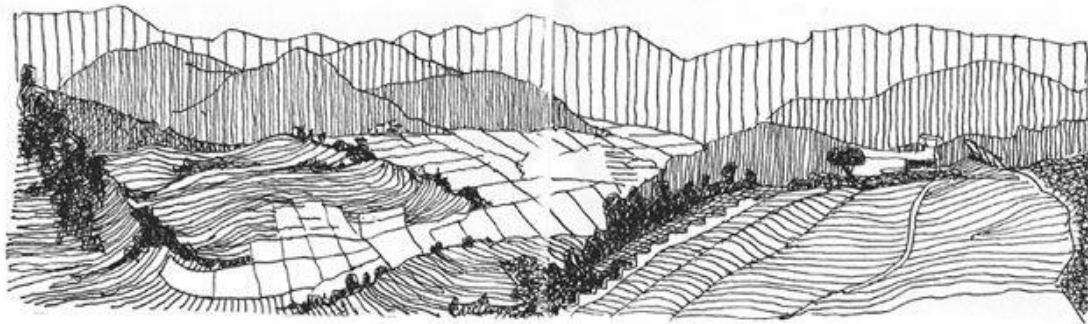
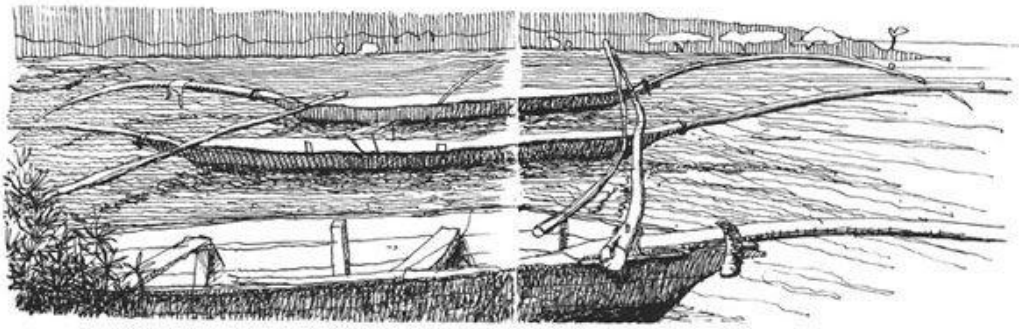


Το ελεύθερο και ιδιόχειρο σχέδιο

Σαν τελευταίο σημαντικό εικαστικό χαρακτηριστικό του αρχιτεκτονικού σκίτσου, πρέπει να αναφέρουμε ότι είναι ελεύθερο και ιδιόχειρο σχεδιάσμα, σε αντίθεση με τους διάφορους τρόπους μηχανικής απεικόνισης (αλλά και εκτυπώσεως) σκηνών του περιβάλλοντος.

Το ελεύθερο σχεδιαστικό τεκμήριο, από χέρι ανθρώπου, παρουσιάζει ιδιότητες κοινές αλλά και ιδιόμορφες και άξιες ανεπανάληπτες, συγκρινόμενο με άλλους τρόπους απεικόνισης:

- με τη φωτογραφική απεικόνιση έχει την ίδια δυνατότητα απεικόνισης λεπτομερειών και ατμόσφαιρας του περιβάλλοντος
- με την γραμμική αρχιτεκτονική αποτύπωση και τη φωτομετρική αποτύπωση έχει την ίδια δυνατότητα αποδόσεως των μορφών και της.



- Το ελεύθερο σκίτσο έχει ωστόσο πέρα από τις δυνατότητες αυτές την μοναδική αρετή της προσωπικής ερμηνείας των φαινομένων. Αν οι άλλοι εικαστικοί τρόποι εξασφαλίζουν από την φύση τους μια αυξημένη «αντικειμενικότητα», το σκίτσο μπορεί να συνδυάσει την ακρίβεια της αντικειμενικής τεκμηριώσεως με την προσωπική, ευαίσθητη «ερμηνεία» των φαινομένων, γιατί πέρα από το αντικειμενικό υλικό υπόβαθρο, υπάρχει ο χώρος της προσωπικής συγκινήσεως, που μπορεί να αποτυπωθεί εδώ:

Στοιχεία λιγότερο ή περισσότερο τονισμένα, παραλείψεις, τμήματα περισσότερο ή λιγότερο λεπτομερειακά δουλεμένα, γραμμές διστακτικές ή στιβαρές, τονικός ή καθαρά γραμμικός χαρακτήρας, όλα αυτά αποτελούν μνήμες, κρίσεις και νύξεις του παρατηρητή για τα φαινόμενα.

Σύγκριση με τη ζωγραφική παράσταση

Δεν θάπρεπε να αποσιωπήσουμε εδώ, ότι δεν είναι βέβαιο μόνο το ελεύθερο αρχιτεκτονικό σκίτσο που μας δίνει τεκμήρια αντικειμενικά αλλά συγχρόνως και ευαίσθητα και προσωπικά για το περιβάλλον μας:

Το παραστατικό ζωγραφικό σκίτσο και ο ζωγραφικός πίνακας επιχειρούν το ίδιο. Και όμως παρόλη την μεγάλη ακρίβεια και εικαστική ποιότητα ζωγραφικών απεικονίσεων αρχιτεκτονικών στοιχείων και πολεοδομικών συνόλων, από τον Μεσαίωνα μέχρι σήμερα, τα έργα αυτά δεν μπορεί να φθάσουν ούτε την υποβλητική δύναμη, ούτε τον βαθμό αντικειμενικής τεκμηριώσεως που κρύβεται

μέσα σε ένα λιτό αλλά πετυχημένο αρχιτεκτονικό σκίτσο (βλέπε το σχέδιο των Προπυλαίων του Le Corbusier.)

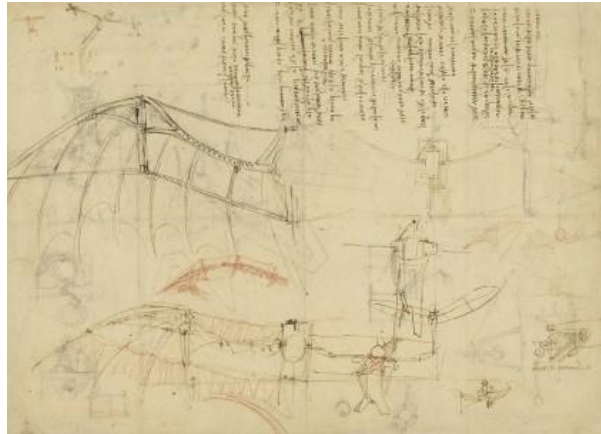
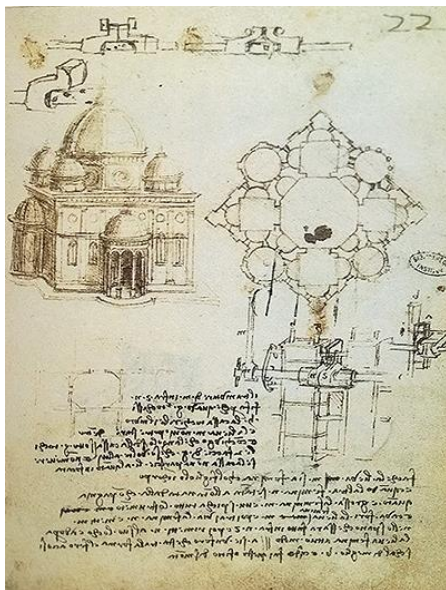


Η γεωμετρική αφαίρεση του σκίτσου συνδυασμένη με την στιγμιαία προσωπική συγκίνηση και ερμηνεία του παρατηρητή δημιουργούν αποτέλεσμα ασύγκριτο. Αφού αναγνωρίσαμε τα κύρια εικαστικά χαρακτηριστικά του αρχιτεκτονικού σκίτσου, θα είναι ίσως σκόπιμο να επισημάνουμε τα στοιχεία εκείνα του περιβάλλοντος που μπορούμε να τεκμηριώσουμε με αυτό το όργανο εργασίας.

Το σκίτσο: Ένα εικαστικό μνημόνιο

Το Αρχιτεκτονικό σκίτσο δεν αποτελεί μονάχα μια απεικόνιση τμήματος του φυσικού (δομημένου ή αδόμητου) περιβάλλοντος μας αλλά μπορεί να γίνει συγχρόνως ένα είδος «εικαστικού μνημονίου», μια συλλογή ποικίλων πληροφοριών: Μεγαλοφυείς ιχνογράφοι όπως ο Leonardo da Vinci και ο Dürer γεμίζουν τα σχέδια τους με μικροσκοπικούς αριθμούς και λέξεις που αναφέρονται σε διαστάσεις του φυσικού χώρου των κτισμάτων, των ανθρωπίνων μελών, σε τόνους φωτοσκιάσεων, σε χρωμάτινη κλίμακα, στα γεγονότα που ξετυλίγονται (τη στιγμή της απεικόνισης ή στο παρελθόν) στο συγκεκριμένο χώρο.

Οι σημειώσεις αυτές, αντί να αφαιρούν από την εικαστική ποιότητα του σχεδίου, του προσθέτουν αντίθετα την ιδιαίτερη αξία της προσεκτικής και βιωμένης παρατηρήσεως.



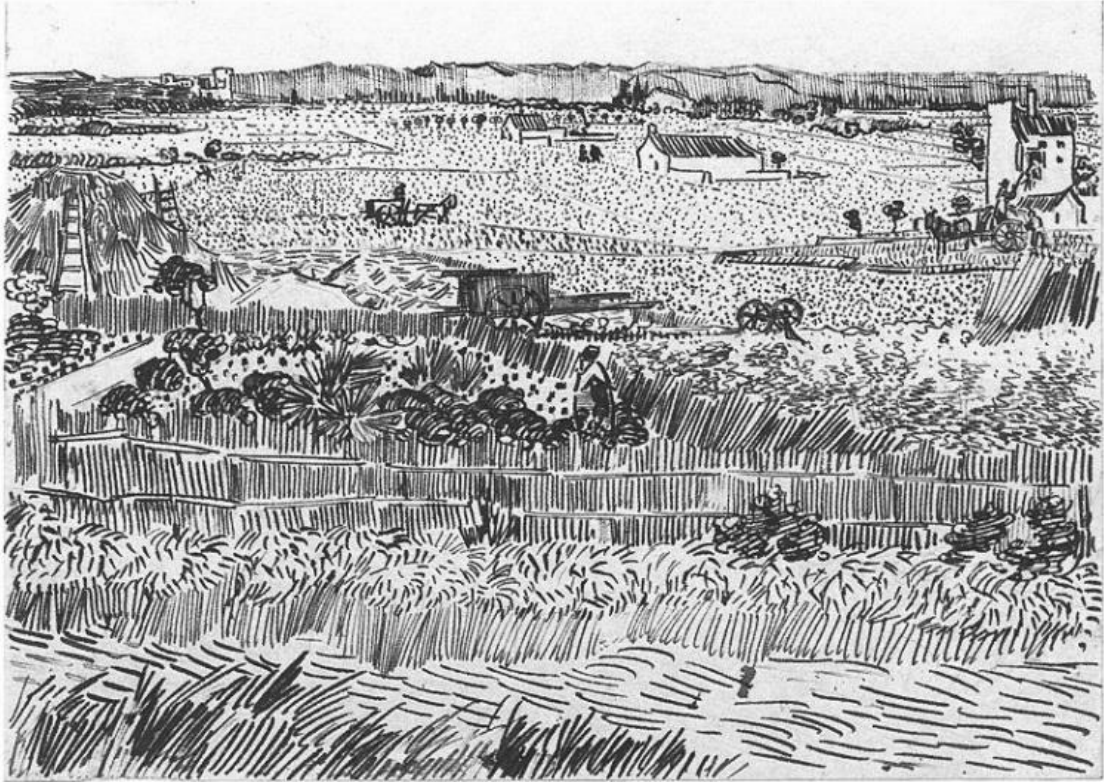
Το αντικείμενο της τεκμηρίωσης.

το αντικείμενο της παρατήρησης και της τεκμηρίωσης:

(α) η φυσική (γεωμετρική) δομή του αστικού (ή φυσικού) χώρου. Αρχίζοντας από την μικροκλίμακα του αντικειμένου (φανάρι, δένδρο, θύρα) προχωρώντας στην μεσοκλίμακα του άμεσου περιβάλλοντος (δωμάτιο, δρόμος, πλατεία) και φθάνοντας στην μικροκλίμακα του πολεοδομικού περιγράμματος ολόκληρης πόλης ή της απεικόνισης ενός τόπου, το σκίτσο μπορεί να απεικονίσει με τρόπο μετωπικό, προοπτικό ή αξονομετρικό τον χώρο, τους όγκους, τις ακμές, τους τόνους, την υφή των επιφανειών και να υποδηλώσει μέχρι ενός σημείου και το χρώμα.

(β) η φυσική και ψυχολογική ατμόσφαιρα ενός χώρου. Στοιχεία κλιματικά: αέρας, βροχή, σύννεφα . Στοιχεία τοπογραφικά: ανοικτός, κλειστός χώρος, και καθαρά ατμοσφαιρικά στοιχεία αποδίδονται διακριτικά από το αρχιτεκτονικό σκίτσο. Αλλά και το ψυχολογικό κλίμα (η ατμόσφαιρα) ενός χώρου μπορεί να αποδοθεί με την ευαίσθητη χρήση της γραφίδας.

(γ) Η κίνηση της ζωής, τα διαδραματιζόμενα μέσα σε ένα χώρο: Η απεικόνιση ανθρώπων, μηχανών, ζώων, επιγραφών (και η σημείωση των κινήσεων τους μέσα στο χώρο) μπορεί να εμπλουτίσουν το αρχιτεκτονικό σκίτσο με πληροφορίες κοινωνικού και ανθρωπίνου περιεχομένου.



Δεν είναι λοιπόν απλό εικαστικό παιχνίδι το αρχιτεκτονικό σκίτσο, αλλά αντίθετα ευαίσθητο και αντικειμενικό συγχρόνως εργαλείο στα χέρια του σχεδιαστή του περιβάλλοντος, για να αποτυπώσει μια προσωπική εμπειρία από τον χώρο ζωής στον οποίο πρόκειται να επέμβει.

Αλέξανδρος Παπαγεωργίου – Βενέτας Αρχιτέκτων
Πολεοδόμος Καθηγητής του Κολλεγίου της Ευρώπης

...με κάποιες παρεμβάσεις του διδάσκοντος ως προς τα παραδείγματα.

Links

<https://thedrawingprize.worldarchitecturefestival.com/>

<http://www.archphotoawards.com>

https://www.publicartfund.org/videos_etc

Video επιλογές

Ταινίες.

Ντοκιμαντέρ:

Προτάσεις για videos σχετικά με το θέμα.

To Architecture and Design Film Festival στο Μουσείο Μπενάκη

<https://www.elculture.gr/blog/architecture-and-design-film-festival-%cf%83%cf%84%ce%bf-%ce%bc%ce%bf%cf%85%cf%83%ce%b5%ce%af%ce%bf-%ce%bc%cf%80%ce%b5%ce%bd%ce%ac%ce%ba%ce%b7/>

BBC How Art Made The World

1 - More Human Than Human

Μέσα από περιηγήσεις στην ιστορία, την επιστήμη, τη φύση, την αρχαιολογία και τη θρησκεία η σειρά ξετυλίγει ένα παγκόσμιο μυστήριο: γιατί ο κόσμος μας είναι έτσι όπως είναι. Μυστήρια της σύγχρονης ζωής βρίσκουν τη λύση τους στην απαρχή του πολιτισμού, μέσα από τις πιο εντυπωσιακές δημιουργίες του ανθρώπου. Συναρπαστικές επιστημονικές αποδείξεις αποκαλύπτουν πώς το μυαλό μας, αλλά και το μυαλό των προγόνων μας σχετίζονται με την τέχνη. Πρόκειται για μια εκπληκτική σειρά, που φιλοδοξεί να γοητεύσει όχι μόνο στους λάτρεις της τέχνης, αλλά και αυτούς που αναρωτιούνται για τη θέση της ανθρωπότητας στον κόσμο.

Παραγωγή:BBC

Παραγωγή: Μαρκ Χέτζκοου

https://drive.google.com/file/d/1tzpkrDEPzYYcDLvfd_5Boqjmq-wz2vbB/view?usp=sharing

https://drive.google.com/file/d/1FltP0iSNz0VK_R8Y8dX3lh4HztxGAGvY/view?usp=sharing

<https://drive.google.com/file/d/1xP36fYrsRyv1bmCewo2LrZ-JNrKZ16pP/view?usp=sharing>

<https://drive.google.com/file/d/1YcS2pgkxSn84LurVpqlQTOICYG1a5qg9/view?usp=sharing>

<https://drive.google.com/file/d/1Sp00jN1EGBC4PRI33NYvrPHCig8Ym7dj/view?usp=sharing>

TED2002

Scenes from "My Architect"

Nathaniel Kahn

https://www.ted.com/talks/nathaniel_kahn_on_my_architect/transcript#t-337598

My Architect (2003) trailer

https://www.youtube.com/watch?v=9SdsbNcsfH4&ab_channel=CreativeFilms

Ο Αρχιτέκτονας ΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

<https://www.youtube.com/watch?v=MQXZxM7nnz4>

Ντοκιμαντέρ

Έλληνες Αρχιτέκτονες- ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΙΚΙΩΝΗΣ

<https://www.youtube.com/watch?v=B8dpCuzGvSA>

Δείτε τον Alberto Giacometti να ζωγραφίζει στο στούντιό του

Ένα απόσπασμα από σπάνιο φιλμ με τον σπουδαίο Ελβετό καλλιτέχνη να ζωγραφίζει ένα πορταίτο.

https://www.youtube.com/watch?time_continue=3&v=QSOPzOwfmHo

Sketches of Frank Gehry / trailer

<https://www.youtube.com/watch?v=Vu9orvtStdY>



Βιβλιογραφία.

Προτάσεις για βιβλία σχετικά με το θέμα.

- Παπαγεωργίου-Βενετάς Α., Το αρχιτεκτονικό σκίτσο σαν μέσο εικαστικής έκφρασης και πολεοδομικής τεκμηρίωσης, Άνθρωπος & Χώρος, τ. 21
- CASSIRER ERNST - ΔΟΚΙΜΙΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ - ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ – εκδ. ΚΑΛΒΟΣ, 1985
- Le Corbusier , Κείμενα για την Ελλάδα, φωτογραφίες και σχέδια, μτφρ. Λήδα Παλλάντιου, εκδ. Άγρα
- *W.Kandinsky* Σημείο, γραμμή, επίπεδο, εκδ. Δωδώνη Αθήνα, 1996
- Καρλ Γιουνγκ, Ο άνθρωπος και τα συμβολά του, εκδ. Αρσενίδης 1964
- Καρλ Γιουνγκ, Τα σύμβολα της μεταμόρφωσης, εκδ. Αρσενίδης 1991
- Aldo Rossi , Επιστημονική Αυτοβιογραφία , μτφρ. Κωνσταντίνος Πατέστος, εκδ. Εστία, 1995
- Νίκος Χατζηκυριάκος-Γκίκας: δάσκαλος ζωγραφικής, επιμ. Π. Γκανά, Ε.Μ.Π., 2000
- Παπαϊωάννου Κ., Σκίτσα, ΤΕΕ, Αθήνα, 2005

- Μιχελής Π. Α., Το ελληνικό λαϊκό σπίτι, Ε.Μ.Π., Αθήνα, 1981
- Georges Braque, Η μέρα και η νύχτα, εκδ. Λέσχη, Αθήνα 1989.
- Κωνσταντίνου Ν. Δεκαβάλλα «Περπατώντας στην πόλη, η αρχιτεκτονική του χώρου των πεζών», εκδόσεις Μέλισσα.
- ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ ΑΡΗΣ, Δύο «χωριά» απ' τη Μύκονο, Αθήνα 1947.
- ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ ΑΡΗΣ, Στοιχεία αυτογνωσίας, Αθήνα 1974.
- Giurgola R., Kahn L., Works and projects, Ed. Gustavo Gili, Barcelona, 3 rd ed. 1992.
- Lynch K., Good city form, The MIT Press, 13th ed. 2001

News

Αναβλήθηκε για φέτος η μεγάλη έκθεση Γλυπτικής **sculpture by the sea** 2020.

Μπορείτε όμως να κάνετε μια βόλτα σε μια προηγούμενη έκθεση για τα
δείτε εδώ: Have a walk

<https://www.youtube.com/watch?v=Wgi0TFTZQzQ>



Sculpture by the sea

Bondi, 23rd annual exhibition / 24 October – 10 November 2019

<https://sculpturebythesea.com>

Sculpture by the Sea returns to the Bondi Beach to Tamarama Beach coastal walk as the world's largest free to the public sculpture exhibition. See the spectacular coastal walk transformed into a 2km long sculpture park over three weeks featuring 100 sculptures by artists from Australia and across the world.



Κρατάμε αποστάσεις.

για πάντα ενδιαφέρουσα επίσκεψη στο ...

<http://www.ted.com/topics/architecture>

Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού και ερευνητικού έργου του διδάσκοντα. - email: takiskozokos@gmail.com